

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

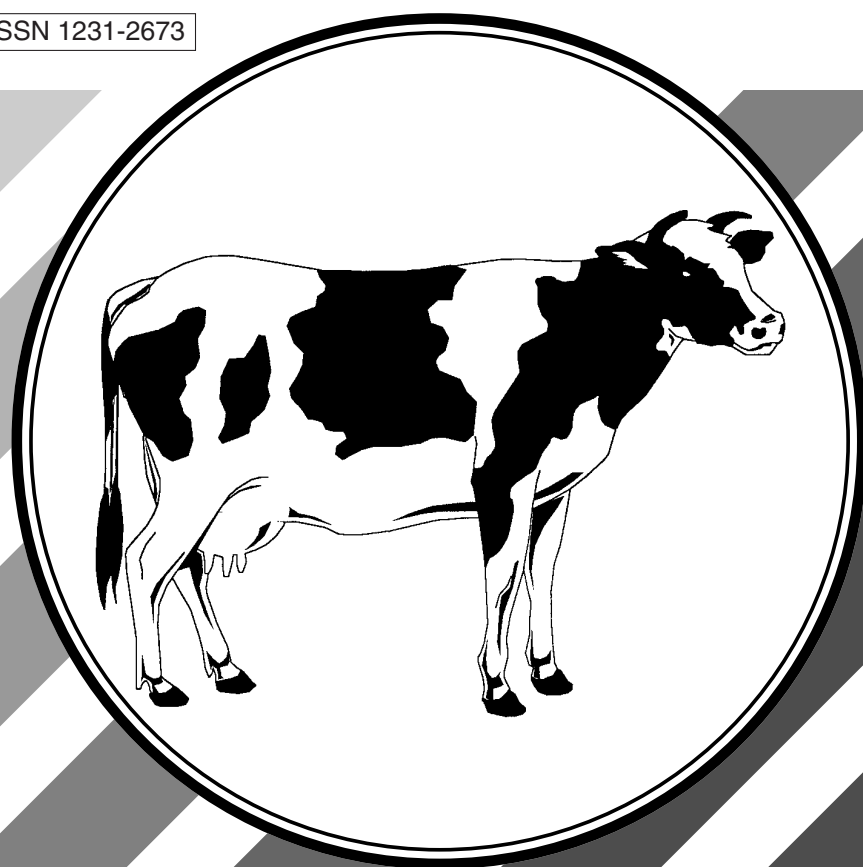
INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ

NR
18

RYNEK MLEKA

stan i perspektywy

ISSN 1231-2673

**RAPORTY
RYNKOWE**

KWIECIEŃ 2000

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Produkcja mleka – *J. Seremak-Bulge*
- III. Przetwórstwo mleka – *Z. Smoleński, T. Zdziarska*
- IV. Spożycie mleka i przetworów – *K. Świetlik*
- V. Handel zagraniczny – *P. Szajner, Z. Smoleński*
- VI. Interwencja na rynku mleka – *A. Bulak*
- VII. Ceny – *J. Seremak-Bulge, P. Szajner, K. Świetlik*

Artykuł specjalny:

Strategia rozwoju mleczarstwa – *mgr Ewa Domańska, MRiRW*

**Przy publikowaniu fragmentów raportu oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Raport przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski tel: 827-36-64

AUTORZY:

prof. dr hab. Zygmunt Smoleński

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-75-53

doc. dr hab. Jadwiga Seremak-Bulge

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 827-11-32

dr Krystyna Świetlik

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 707

mgr Piotr Szajner

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 719

mgr Teresa Zdziarska

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 440

mgr Alicja Bulak

• ARR • Warszawa
Tel.: (0 22) 623-27-61

Raport zatwierdziła w dniu 28.03.2000 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Marian Brzóska (sekretarz), Tadeusz Chrościcki, Eugeniusz Gorzelak, Teresa Jabłońska-Urbaniak, Wojciech Józwiak,
Ryszard Kreft, Ewa Król-Pol, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejny raport wydany będzie w listopadzie 2000 r.

W serii Raporty Rynkowe w najbliższym czasie ukążą się:

1. Rynek ziemniaka /17/ • kwiecień 2000,
2. Rynek drobiu i jaj /17/ • maj 2000,
3. Rynek cukru /17/ • maj 2000,
4. Rynek mięsa /18/ • maj 2000,
5. Rynek zbóż /18/ • maj 2000,
6. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /11/ • czerwiec 2000,
7. Rynek rzepaku /17/ • czerwiec 2000,
8. Rynek ziemi rolniczej /3/ • czerwiec 2000,
9. Rynek owoców i warzyw /16/ • lipiec 2000,
10. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /18/ • wrzesień 2000,
11. Rynek pasz /8/ • październik 2000,
12. Rynek mleka /19/ • listopad 2000,
13. Popyt na żywność /1/ • grudzień 2000.

POPYT NA ŻYWNOŚĆ

Od grudnia 2000 roku rozpoczynamy systematyczne publikowanie raportu dotyczącego wyłącznie popytu na żywność. Raport zawierać będzie dokładną informację o dotychczasowych i przewidywanych kierunkach rozwoju popytu na podstawowe grupy produktów spożywczych. Autorzy zaprezentują w nim szczegółową analizę aktualnego poziomu i struktury konsumpcji żywności w Polsce oraz determinujących ją czynników i uwarunkowań o charakterze makro- i mikroekonomicznym.

Produkcja mleka zmalała z ponad 12,2 mld l w 1998 r. do ok. 11,7 mld l w 1999 r. Spadek produkcji byłby mniejszy, gdyby nie zmniejszono wspierania restrukturyzacji i modernizacji mleczarstwa za pomocą kredytów preferencyjnych.

W miarę stopniowego zaostrzania wymogów jakości mleka surowego przemysł mleczarski musiał zrezygnować z odbioru surowca złej jakości, co przyspieszyło proces polaryzacji gospodarstw chłopskich zajmujących się chowem bydła mlecznego. Nasilił się proces eliminacji nieopłacalnych obór z kilkoma krowami, co doprowadziło do zmniejszenia liczby bydła mlecznego w kraju. Pogłowie krów zmalało z 3471 tys. sztuk w grudniu 1998 r. do 3296 tys. sztuk w grudniu 1999 r., tj. o 5,0%.

Coraz wyraźniejszy staje się podział na dwa sektory: nowoczesny – obejmujący duże, nowoczesnie prowadzone stada, zaopatrujące przemysł w mleko o wysokim standardzie, i tradycyjny – w ramach którego właściciele 1-3 krów nadwyżki mleka sprzedają okolicznej, na ogół niezamożnej ludności, również w postaci prostych wyrobów mlecznych, wytwarzanych domowym sposobem.

Skup mleka do przemysłu mleczarskiego zmalał z ok. 7 mld l w 1998 r. do 6,5 mld l w 1999 r. Ograniczona została produkcja większości wyrobów przemysłu mleczarskiego. Najbardziej zmalała produkcja mleka w proszku, pełnego i odtłuszczonego (o ok. 10%) oraz serów twardych i masła (o ok. 6%), a także mleka spożywczego (o 3%).

Spadek produkcji przemysłu mleczarskiego w zasadniczy sposób zmienił sytuację na rynku krajowym. O ile w I połowie 1999 r. utrzymywała się przewaga podaży nad popytem i ceny, zarówno surowca mlecznego jak i gotowych wyrobów mleczarskich, kształtowały się na niskim po-

ziomie, to w drugiej połowie lata przewaga popytu nad podażą zapoczątkowała przyspieszony wzrost cen. Ceny skupu mleka wzrosły z ok. 57 zł/100 l w lipcu do ponad 71 zł/100 l w grudniu ub. roku, a w lutym 2000 r. do 75 zł/100 l. W jeszcze większym stopniu zdrożały produkty mleczarskie. Na przykład cena zbytu masła wzrosła z ok. 7 zł/kg w czerwcu 1999 r. do ponad 12 zł/kg w styczniu br. Dalsze drożenie tego produktu wstrzymało zwiększenie importu oraz zahamowanie wzrostu spożycia, obserwowane w czwartym kwartale 1999 r.

Ograniczona podaż i wzrost cen spowodowały zmniejszenie spożycia artykułów mleczarskich (bez masła) w przeliczeniu na 1 mieszkańca z 205 l w ekwiwalencie mleka w 1998 r. do 202 l w 1999 r. Równocześnie nieznacznie wzrosło spożycie masła, odpowiednio z 4,40 kg do 4,50 kg w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Wzrost cen zbytu w drugiej połowie 1999 r. przyczynił się do poprawy wyników ekonomiczno-finansowych przemysłu mleczarskiego. O ile wg stanu z końca czerwca 1999 r. przemysł mleczarski jako całość osiągnął rentowność netto w wysokości 0,8% przychodów netto, to po trzech kwartałach tego samego roku rentowność netto wzrosła do 1,15%.

W 1999 r. zmalał eksport i wzrósł import artykułów mleczarskich. Prawie o połowę zmniejszyło się saldo obrotów handlu zagranicznego, ze 187,1 mln USD w 1998 r. do 95,6 mln USD w 1999 r. Nadal podstawowymi artykułami eksportowymi były mleko odtłuszczone w proszku (52%) i sery (25%), a po stronie importu dominowały jogurty (47%) i kazeina (23%). Głównymi odbiorcami polskich artykułów mleczarskich były kraje rozwijające się, dokąd skierowano ponad 43% wartości eksportu, oraz Unia Europejska – ok. 19%. Natomiast importowano towary mleczarskie głównie z Unii Europejskiej – prawie 61% oraz

z krajów WNP – prawie 24%. W ekwiwalencie mleka import wzrósł z 294 mln l w 1998 r. do 401 mln l w 1999 r., tj. o 36%, a eksport zmalał odpowiednio z 923 mln l do 835 mln l, czyli o 10%. Do spadku eksportu przyczyniło się przede wszystkim ograniczenie wywozu mleka chudego w proszku oraz lodów. Przyznane Polsce przez Unię Europejską kontyngenty importowe nie zostały wykorzystane.

Interwencja na rynku mleczarskim polegała na wykupie nadwyżek masła i dopłat do eksportu mleka odtłuszczonego w proszku. Zmniejszona podaż tych produktów spowodowała, że Agencja Rynku Rolnego wykupiła zamiast przewidywanych 15 tys. ton jedynie 4,1 tys. ton masła. Zawarto umowy na dopłaty do eksportu 46 tys. ton chudego proszku, a dopłacono do eksportowanych 42 tys. ton tego produktu.

W 2000 r. będzie kontynuowany proces polaryzacji chowu bydła mlecznego i spadek pogłowia krów. Wzrost produkcji w dużych oborach będzie stopniowo kompensował ubytek dostaw mleka z drobnych gospodarstw.

Mleczarnie, które nie podejmą działań mających na celu dostosowanie jakości surowca do obowiązujących wymogów, utracą szansę swego istnienia, zostaną przejęte przez rozwijające się podmioty bądź zbankrutują, a bazę surowcową przejmą inne firmy tej branży.

Przewiduje się, że w 2000 r. produkcja mleka zmaleje do 11,5 mld l, natomiast dostawy do przemysłu mleczarskiego zostaną ograniczone do ok. 6,3 mld l. Sezonowy wzrost produkcji i dostaw mleka spowoduje w bieżącym roku mniejszy niż zwykle spadek cen skupu. Nieznacznie zmniejszona podaż przyczyni się do utrzymania cen artykułów mleczarskich na relatywnie wysokim poziomie.

SUMMARY

Milk declined from over 12,2 bill l recorded in 1998 to about 11,7 bill l in 1999. If there was not a reduction in the support for restructuring and modernisation of dairy sector (preferential credits), the decline in milk could be of smaller scope.

Along with gradual increase in quality requirements for raw milk, dairy industry had to reject milk deliveries with poor quality, which pushed up polarisation process among milk producers. Withdrawal process of unprofitable farms with several milk cows has strengthened. In result a decline in the number of milk cows was observed. Milk cow stock shrunk from 3471 thousand heads recorded in December 1998 to 3296 thousand heads in December 1999, i.e. by 5,0%.

The division into two sub-sectors – modern with large herds, supplying dairy industry with high quality milk and traditional with farmers owning 1-3 milk cows, selling milk surpluses in a form of simple milk products on-farm manufactured to the neighbourhood to relatively poor people.

Milk procurement conducted by dairy industry declined from approx. 7 bill l recorded in 1998 to 6,5 bill l in 1999. The production of majority of dairy products was limited. The scope of production decline was the highest in case of skimmed milk powder, whole milk powder (about 10%), hard cheese and butter (about 6%) and milk for consumption (3%).

Decline in dairy industry output had a crucial influence on the situation on domestic market. While in the first half of 1999 supply exceeded demand, and prices of raw milk as well as dairy products fluctuated at low level, in the second half of the year dairy market was driven by de-

mand, which speeded up rise in prices. Milk procurement prices increased from about 57 PLN per 100 l in July of 1999 to over 71 PLN per 100 l in December 1999 and to 75 PLN per 100 l in February 2000. The prices of dairy products rose even more, for example butter sale price from 7 PLN per 1 kg (June 1999) to over 12 PLN (January 2000). Increase in imports of dairy products and observed in the fourth quarter of 1999 lower growth of consumption prevented the market from further price rises.

Limited supply and price rises led to decline per capita consumption of dairy products (excluding butter), which sloped down from 205 l in 1998 to 202 l in 1999 (in terms of raw milk). Accordingly butter consumption slightly increased respectively from 4,40 kg to 4,50 kg per capita.

Observed in the second half of 1999 increase in sale prices led to an improvement in economic and financial results of dairy industry. While at the end of June 1999 net profitability calculated for the whole dairy industry fluctuated around 0,8%, after first three quarters of the year increased to 1,15% of the net revenue.

A decline in exports and increase in imports of dairy products was recorded in 1999. The balance of foreign trade almost halved (187,1 mill USD in 1998 versus 95,6 mill USD in 1999). SMP and cheese with the contribution of respectively 52 and 25% held dominant position in dairy exports. Yoghurts (47%) and casein (23%) dominated dairy imports. Developing countries and the EU, which contributed respectively 43 and 19% of Polish dairy exports, were main trade partners in this respect. On the other hand the EU and former USSR countries were main suppliers of dairy products onto Polish market.

They contributed 61 and 24% of Polish dairy imports. In terms of raw milk Polish dairy imports increased from 294 mill l in 1998 to 401 mill l in 1999, i.e. by 36%, while exports declined from 923 mill l to 835 mill l (by 10%). Limited exports of SMP and ice cream mostly contributed to overall decline in dairy exports. Imports quotas set for Poland by the EU were not utilised.

Intervention activities conducted in dairy market concerned buying-procurement of butter surpluses and export subsidies paid to SMP exports. Due to lower than expected supplies of those products the Agency for Agricultural Markets (ARR) instead planned 15 thousand tons bought-in only 4,1 thousand tons of butter. Deals concluded for subsidised SMP export amounted to 46 thousand tons, while the payments were lodged to exports 42 thousand tons.

Decline in the number of milk cows and polarisation of dairy producers are to be continued in the year 2000.

Dairy processors that will not conduct any actions aimed at raw material quality adjustments are going to lose an opportunity to operate efficiently. In effects they will be overtaken by developing enterprises of will go bankrupt and their raw material basis will be utilised by existing companies.

Milk production for the year 2000 is forecast to decline to 11,5 bill l. Milk deliveries to dairy industry should also decline to approx. 6,3 bill l. Seasonal increase in milk production and deliveries in the year 2000 induce smaller than usual decline in procurement prices. Due to slightly lower supplies the prices of dairy products are likely to fluctuate at relatively high level.